

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Dalarnas län

Datum: 2004-01-07

Områdesnummer: NRO 20 105

Områdesnamn: Hovran-Flinesjön

Kommun: Hedemora (2083)

Kartblad: 12G NV, 13G SV

Area: 6680 ha totalt, varav 4724 ha utgörs av land och 1956 av vatten.

Naturgeografisk region: 27 Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen.

Agrara kulturlandskapsregioner: Södra Norrlands och norra Svealands kust- och odlingsbygder.

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng

Riksvärde:

Levéer	
Sjö	
Odlingslandskap	Äng
	Naturbetesmark
	Flora
Våtmarkskomplex	Sumpskog
	Bevuxen sjö
	Topogent kärr
	Mad vid sjö
	Fauna

Värdeomdöme: Området rymmer en mycket intressant och värdefull flodplansmorfologi av stor betydelse för tolkningen av områdets tillblivelse. Hovran är en välbesökt exkursionslokal för studier av fluviala processer. Sjön är även länets främsta fågelsjö. Älvstränderna är värdefulla miljöer för flora och fauna då denna del av älven ändå är relativt opåverkad trots reglering högre uppströms. En rik flora och fauna förekommer även i det variationsrika omgivande landskapet. Området rymmer ett flertal sällsynta och hotade arter. Naturskönheten och de intressanta miljöerna gör området värdefullt för friluftsliv och turism.

Odlingslandskapet Husby-Hovran är en representativ, sammanhängande jordbruksbygd. Området har ett livaktigt jordbruk. Flera ängs- och

hagmarksobjekt finns i området, vilka till största delen är strandbetesmark. Mer eller mindre vanliga arter som sumpförgätmigej, myskgräs, sköldbladsmöja, rödlänke, nålsäv, ävjebrodd, plattstarr, rosenpilört, tretalig slamkrypa, madrör och vattenpilört kan t ex nämnas. Dessa marker har även stor betydelse för fågellivet, speciellt under vadarsträcket.

Myrarna runt Flinesjön utgör ett våtmarkskomplex bestående av sumpskog och bevuxen sjö. Området hyser höga ornitologiska värden. Myrar vid Hovran utgör ett våtmarkskomplex där topogent kärr, mad vid sjö och bevuxen sjö kan nämnas bland ingående myrtyper. Myrar runt Trollbosjön utgör ett våtmarkskomplex innehållande mad vid sjö som är representativ för den naturgeografiska regionen. Även myrar runt Svinsjön och Lissjön innehåller sjömad som är representativ för den naturgeografiska regionen. Området har mycket höga ornitologiska värden.

Huvudkriterier: A, B, C, D

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkens värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzonen bör ej utföras.

Säkerställande: Ön Stackharen, Lilla älvgången och Kloster är skyddade som naturreservat enligt 7 §, NVL (numera MB 7 kap 4 §). Dessa områden (obj nr SE062251, SE062240 och SE062244), samt SE0620256 Stadsjön, är även deklarerade som Natura-2000 områden med stöd av MB 7 kap 28 §. Hovranområdet utgör ett av trettio i Sverige speciellt utvalda våtmarksområden av internationell betydelse framför allt som livsmiljö för våtmarksfåglar (Våtmarkskonventionen, Ramsar – Convention on Wetlands, kallas CW-områden).

Områdets huvuddrag: Området omfattar en drygt tre mil lång sträcka av Dalälven som sträcker sig från Amungen i norr ned till Hedemoras kommungräns mot Avesta. Längs hela älvsträckan utbreder sig uppodlade sedimentslätter närmast älven, utanför flodplanet vidtar vågig bergkullterräng. Vid Hedemora vidgas älven och bildar sjön Hovran. I flodplanet förekommer även en rad sjöar som står i samband med älven och dess tidigare lopp. Bland de större sjöarna kan nämnas Trollbosjön och Flinesjön, samt den sk restsjön Svinösjön.

Större delen av älvsträckan kantas av älvlevéer, vilka även förekommer längs den tidigare älvfåran. Speciellt i sträckan norr om Hovran är flodplanet och de

tillhörande följdprocesserna mycket välutbildade. I systemet finns små kolkbäcken som bildats genom turbulens. Aktiviteten i sedimentavsättningen har begränsats något genom älvens reglering, men åtminstone vid Hovran sker ännu kraftigare processer.

Naturen i området är mycket vacker och omväxlande med åkrar, betesmark, skogsdungar och fuktdrag. Sjöarna är grunda och naturligt eutrofa med en yppig vegetation längs stränderna.

Stora delar av strandängarna domineras av vasstarr och grenrör. Trots älvens reglering är vattenståndsamplituden relativt stor, därav är strandzoneringsen ännu väl bibehållen. Betade strandängar finns framför allt kvar på naturreservatet Stackharen, en ö i Hovran. Stora delar av de tidigare hävdade markerna är nu igenvuxna med lövträd och buskar. På flera ställen förekommer för florans och faunan värdefulla bestånd med grov asp.

Variationsrikedomen och sjöarnas eutrofa miljö skapar en mycket rik flora och fauna. Området är speciellt värdefullt för fågellivet och rymmer ett flertal värdefulla fågelsjöar, varav Hovran är länets mest kända fågellokal. Sjöarna och dess strandängar är av stor betydelse både som rastlokal och som häckningsområde, bl.a. för ett flertal slättsjöarter. De omgivande lövskogarna är mycket faunarika biotoper med förekomst av bl.a. den hotade vitryggiga hackspetten. Insektsfaunan är även den av stort värde, med bl.a. flera sällsynta fjärilsarter.

Myrar vid Hovran utgör ett våtmarkskomplex som domineras av sumpkärr. Topogent kärr, mad vid sjö och bevuxen sjö kan även nämnas bland ingående myrtyper. De ornitologiska värdena är mycket stora.

Odlingslandskapet Husby-Hovran är en representativ, sammanhängande jordbruksbygd i en flack dalgång utefter Dalälven. Det är ett område av stor betydelse för förståelsen av den tidiga kolonisationen i Dalarna. Området har ett livaktigt jordbruk. Flera ängs- och hagmarksobjekt finns i området, vilka till största delen är strandbetesmark:

Rensboviken: I innersta Rensboviken betar nötkreatur en några 100 m lång sträcka av den långgrunda stranden. Genom kreaturstrampet uppstår en hel del markblottor där en intressant flora påträffas med t ex rosenpilört, nålsäv och brunskära.

Jönviken: är grund med vidsträckta strandängar övergående i grundbottnar. I gränssområdet mellan åker och strandäng finns betade rödven- och tuvtätelmarker. Dessa övergår i högstarrfuktäng och ersätts med sjöfräken där vattendjupet ökar. Betet går långt ut i vattnet och en zon där vattendjupet är stövel djupt är botaniskt särskilt intressant genom förekomst av trampgynnade arter.

Stackharen: Den tidigare helt öppna Stackharen har länge utnyttjats för åker- och slätterbruk, men sedan 50-talet har endast bete förekommit. En del förbuskning har skett, men ännu är de centrala delarna öppna. De lägsta markerna upptas av

grenrörs- eller högstarrstrandängar. Floran är tämligen trivial, men den öppna betesmarken har inslag av artrikare vegetation med t ex ormröt, ängsvädd och hirsstarr. I fuktigare partier kan man hitta de sällsynta tuv- och plattstarr. Av särskilt intresse är ett stort trädformigt bestånd av mandelpil längst åt öster, vilket är unikt för länet.

Sörbogrundet: är uppbyggt kring en lång landtunga som skjuter ut åt söder. Mot älven är marken fast, medan den sida som vetter mot Sörboviken består av vidsträckta strandkärr kring grunda inskärande vikar. Grundet är uppbyggt av älvsediment och översvämmas vid högvatten. Förutom några gråaldungar är området helt öppet vilket har sin förklaring i den regelbundna bränning som förekommit sedan slåttern upphörde. Delar av området brukas dock idag åter för slätter. Den nordvästra delen av Sörbogrundet betas. Större delen av betet utgörs av högstarrfuktäng som tack vare betet blivit luckig med lerblottor mellan tuvorna där t ex krypven, nålsäv och strandranunkel etablerat sig. Blottorna blir större och talrikare utåt älvstranden där en svagt utvecklad kortskottsvegetation finns (korsslamkrypa, länke).

Trollbosjön: I slutningen från Trollbo ner mot Trollbosjön ligger en mycket vacker betesmark, som i de nedre delarna omfattar en zon med strandbete. Betestrycket är kraftigt vilket gynnar flera arter. Den sällsynta rosenpilörten växer i markblottor i de fuktigaste partierna och här finns även rödlänke.

Den eutrofa Trollbosjön omges av sumpkärrs- och sävbårder. Våtmarkskomplexet innehåller även mad vid sjö som är representativ för den naturgeografiska regionen. Området utgör en ovanlig naturtyp i länet.

Fatburen: Längs Fatburens östra strand finns betesmarker där en välsmagad grässvål har åstadkommit. Där finns också en hel del blottor i starrbältet i strandlinjen där bl.a. dyblad, trubbnate, vattenbläddra och hästsvans påträffas. Här och var växer också den sällsynta rosenpilörten.

Näsgårdsön: är en helt öppen betespräglad ö omfluten av Dalälven vars sediment också bygger upp ön. Ön har branta brinkar och nedanför dessa finns ännu ett plan som ligger i höjd med normalvattennivån och som ibland blir torrlagt. Vid sådana tillfällen kan kortskottsarter blomstra upp, t ex ävjebrodd, länke och nålsäv. De torra exponerade brinkarna har också en intressant flora av torrängtyp.

Flinesjön: har mindre näringsrikt vatten, men delar av sjön har en yppig näringspräglad vegetation. Detta gäller fr.a. grundvattnen vid Klosteråns mynning som består av både starrmader och betade strandängar, samt längre ut av vidsträckta sävruggar. Nedåt sankmarken övergår kulturbetesmarken i naturlig betad strandäng med vass- och norrlandsstarr. Betespåverkan medför att markblottor skapas där ettåriga arter får tillfälle att etablera sig. I anslutning till Rankholmen finns öppna starrkärr i vars kanter bl.a. myskgräs och strandviol växer. På gamla aspar i översvämningszonen påträffas ett antal mycket exklusiva lavar som visar på mycket gynnsamma fuktighetsförhållanden. Myrarna runt Flinesjön utgör ett våtmarkskomplex vars sumpskogar och skogar runt sjön är representativa. Området har höga ornitologiska värden, och även fjärilsfaunan är

mycket artrik med inslag av sällsynta arter.

Betesmark vid Svinö / Stora Rävbo: De öppna strandängarna är här hårt betade med tät grässvål, samt i fuktigare delar rejält söndertrampade. Här påträffas bl.a. de krävande arterna rosenpilört och rödlånke. Lågstarrvegetation överväger, med stor artrikedom, bl.a. ältranunkel, svalting och mannagräs. I det näringsrika diket från Svinö växer sprängört, brunskära och stor igelknopp.

Betesmark vid Berga: Den lilla viken i östra delen av Amungens sydspets har till stor del betade långgrunda stränder. Nederdelen av strandremsan utgörs av naturlig vegetation av högstarrtyp. Av störst intresse är själva strandlinjen där kortskottsflora påträffas.

Betesmark vid Myckelby: I sydöstra delen av Amungen, finns en betad långgrund strandäng. Vegetationen är tydligt zonerad med tuvtåtel, blåsstarr och norrlandsstarr. Genom betestramp finns blottor där bl.a. sumpförgätmigej, nålsäv och lånke växer. Myskgräs och stor igelknopp finns också här.

Det natursköna landskapet kring älven erbjuder goda förutsättningar för turism och friluftsliv. Flera av sjöarna har fågeltorn och är välbesökta fågellokaler. Området är även kulturhistoriskt intressant och rymmer ett flertal fasta fornlämningar samt Gudsberga klosterruin.

Anmärkningar: Området ingår i två riksintressen för kulturmiljön, Grådö-Hamre-Husby samt Kloster.

Myrar runt Flinesjön har VMI-id: 12G9D01. Våtmarken ej påverkad. Myrar vid Hovran har VMI-id: 12G6C01. Våtmarken ej påverkad. Myrar runt Trollbosjön har VMI-id: 12G7D01. Våtmarken ej påverkad. Myrar runt Svinsjön och Lissjön har VMI-id: 12G9C01. Våtmarken påverkas av att den används som betesmark.

Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (obj. nr 83-05), i länets ängs och hagmarksinventering (obj. nr 83-4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 24, 25, 31, 32) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (obj. nr W8301).

Referenser:

- Björklund, G, 1984: *Geovetenskapliga naturvärden inom Dalälvsområdet mellan älvsammanflödet och Avesta*. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1984:3.
- Bylin, K, 1974: *Fågelsjöar i Kopparbergs län*. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1974:8.
- Länsstyrelsen i Kopparbergs län, 1975: *Översiktlig naturinventering för Hedemora kommun*, N 1975:3.
- Länsstyrelsen Dalarna, 1994: *Värdefulla odlingslandskap i Dalarna*. 1994:1.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län, 1993: *Dalarnas ängar och betesmarker*. 1993:1.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
- Länsstyrelsen i Kopparbergs län, 1990. *Våtmarker i Kopparbergs län*. Miljövårdsenheten 1990:2.
- Länsstyrelsen i Kopparbergs län, 1988: *Naturvårdsprogram för Kopparbergs*

län. N 1988:1.

Länsstyrelsen Dalarna, 1994: *Hovran. En utredning om CW-området*. 1994:2.